

## MINTAQANI INNOVATSION-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI ISHLAB CHIQISHDA MOLIVAVIY QO'LLAB QUVVATLASHNING O'RNI

BEKMURODOVA SAODAT IKROMOVNA

**Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti Nodavlat ta'lim muassasasi  
mustaqil tadqiqotchisi**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10629157>

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada mintaqani innovatsion-iqtisodiy rivojlantirish strategiyasi ishlab chiqishda moliyaviy qo'llab quvvatlashning o'rni haqida fikr mulohazalar keltirilgan bo'lib, mintaq sanoat korxonalari har yili o'z ishlab chiqarish quvvatlarini rivojlantirish va modernizatsiya qilish, ishlab chiqarishni rivojlantirishning asosiy omillari sifatida axborot texnologiyalarini rivojlantirish va modernizatsiya qilishga sarmoya kiritmoqda.

**Kalit so'zlar:** Innovatsion iqtisodiy rivojlanish, strategiya, sanoat korxonalari, modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish, hududni rivojlantirish, moliyaviy qo'llab quvvatlash.

**Аннотация:** В данной статье представлены мнения о стратегии инновационно-экономического развития региона, а промышленные предприятия региона ежегодно инвестируют в развитие и модернизацию своих производственных мощностей, развитие и модернизацию информационных технологий как основных факторов развития производства.

**Ключевые слова:** Инновационное экономическое развитие, стратегия, промышленные предприятия, модернизация, производство, региональное развитие.

**Abstract:** This article presents opinions on the strategy of innovative and economic development of the region, and industrial enterprises of the region annually invest in the development and modernization of their production capacities, the development and modernization of information technologies as the main factors. production development.

**Key words:** Innovative economic development, strategy, industrial enterprises, modernization, production, regional development.

Bugungi kunda mamlakatimizda muhokama etilayotgan mintaqalarni innovatsion rivojlanish muammolarining chuqurligi ularni tezlik bilan bartaraf etish uchun barcha mavjud imkoniyatlarni ishga solishni talab etadi. Shubhasiz, strategik boshqaruvning ilmiy asoslangan vositalarisiz oldimizga qo'yilgan maqsadlarni ro'yobga chiqarishning imkoni yo'q. Mintaqa mustaqilligini oshirishning hozirgi sharoitida moliyaviy salohiyatni o'rganish muammosi tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Mintaqaning moliyaviy barqarorligi muammosi har qanday mamlakatning ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy munosabatlarini rivojlantirishning butun jarayoni davomida o'z dolzarbligini yo'qotmaydi. Bu, ayniqsa, global transformatsiya jarayonlari sodir bo'layotgan mamlakatlar uchun to'g'ri keladi.

So'nggi yillar davomida mamlakatimizda turli sohalarda jadal rivojlanish kuzatilmoqda. Yangi O'zbekiston so'zi esa allaqachon xalq ichiga kirib bordi. Bu insonlarni rivojlanishga va yangilik qilishga undamoqda. Bu borada mintaqani moliyaviy iqtisodiy rivojlanishi uchun, mintaqani qullab-quvvatlash mexanizmini milliy nuqtai nazardan ishlab chiqish kerak.

Mintaqaviy va mahalliy iqtisodiy siyosat tushunchalari "hududni rivojlantirish" tushunchasi bilan chambarchas bog'liq. Bu haqda V. N. Leksin va A. N. Shvetsov buni «hayot darajasi va sifati parametrlarining ijobiy dinamikasiga yo'naltirilgan mintaqaviy tizimning shunday ishlash tartibi» deb tushunadilar. Aholi, barqaror, muvozanati bilan ta'minlangan hududning ijtimoiy, iqtisodiy, resurs va ekologik potentsiallarini o'zaro vayronagarchiliksiz takror ishlab

chiqarish». Shu bilan birga, tushunchalar "hudud" va "mintaqaviy tizim" ular tomonidan sinonim sifatida qabul qilinadi. Hudud ostida mualliflar ma'lum bir qismini ijtimoiy, tabiiy, iqtisodiy, infratuzilmaviy, madaniy va tarixiy va subfederal yoki mahalliy hokimiyatlar yurisdiksiyasi ostida bo'lgan davlatning fazoviy salohiyatidir.

Mintaqa va hududiy rivojlanishning mohiyatini aniqlashda ana shunday yondashuvga yaqinmiz. Ushbu holatda "Mintaqaviy rivojlanishni tartibga solish deganda hududiy tizimlarning barqaror va mutanosib ishlashini ta'minlash bo'yicha maxsus tashkil etilgan tizimli harakatlar tushunilishi kerak.

Bunda asosiy maqsad aholi turmush darajasini yaxshilash va sifatini oshirishdir". Bunday tartibga solish ular har qanday davlatning majburiy funktsiyalariga ishora qiladi. D.A Tatarkin ta'kidlaganidek, E.N. Sidorova va O.A. Kozlov " Iqtisodiy rivojlanishining samarali modelini qurish ijtimoiy barqarorlik va aholining iqtisodiy farovonligi uchun sharoitlar yaratilgan barqaror ijtimoiy yo'naltirilgan o'z-o'zini rivojlantiruvchi hududiy tizimlarni shakllantirishga qaratilgan global tendentsiyaga asoslanishi kerak" deydi.

Biz Kuznetsova O.Vnin fikrlariga qo'shilgan "Yangi O'zbekiston uchun "adapterlar" g'oyalari eng maqbuldir" deb to'shinamiz.

Bizning fikrimizcha, tartibga solish darajasiga moslashtiruvchilarning g'oyalarini aks ettirgan holda, biz ushbu yondashuv mintaq va uning hududida joylashgan mahalliy hokimiyatning rivojlanishini tartibga solishda maqsadga muvofiq degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Shu bilan birga, S.D. Valente: "Umummilliy mintaqaviy siyosat mintaqaning muayyan sub'ektlari iqtisodiyotining o'sishi yoki rivojlanishining o'ziga xos omillarini aniqlashga asoslangan bo'lishi kerak" deydi.

T. V. Gritsyuk tomonidan olib borilgan turli darajadagi boshqaruv darajasidagi siyosatni o'rganishda mintaqaviy rivojlanishni boshqarishga katta e'tibor beriladi. Muallif mintaqaviy rivojlanish jarayonlarini modellashtirish, markaz va hududlar o'rtasidagi munosabatlarni fiskal tartibga solish, mintaqaviy fiskal xatti-harakatlarni modellashtirishga strategik yondashuvni taklif qiladi.

O.V. Kuznetsova buni Hududlarning iqtisodiy rivojlanishini davlat tomonidan tartibga solishni tavsiflovchi "maqsadlari alohida hududlarning iqtisodiy rivojlanishiga tanlab ta'sir qilishdan iborat bo'lgan markaziy hokimiyatning harakatlari" deb tushunadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, "hududiy rivojlanishni tartibga solish" tushunchasi semantik jihatdan yaqin bo'lishiga qaramay, hududlarning iqtisodiy rivojlanishini davlat tomonidan tartibga solish kontseptsiyasidan biroz kengroqdir.

Maqolada mintaq rivojlanishni tartibga solish jarayonida hududiy va mahalliy hokimiyat organlarining o'zaro hamkorligi tadqiq etilganligini hisobga olib, o'zini-o'zi boshqarish institutini tushunish asos bo'lgan nazariyalarga biroz e'tibor qaratish lozim deb uylaymiz. Mahalliy o'zini o'zi boshqarish institutining mohiyati aholining o'zini o'zi tashkil etishidan iborat bo'lib, u mohiyatan mahalliy o'zini o'zi boshqarishni jamiyat hayotidagi hodisalarga bog'lash imkonini beradi. Bir tomondan, mahalliy o'zini o'zi boshqarish aholiga davlat xizmatlarini yaqinlashtirishni ta'minlaydi, ikkinchi tomondan, u fuqarolarning mustaqilligini rivojlantirishni nazarda tutadi, jamiyat va davlatning o'zini o'zi boshqarish va barqarorligini ta'minlaydi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning mazmun-mohiyati va ahamiyatini keng jamoatchilikka yetkazish ishlarini mahallalarda tashkil etish bo'yicha Respublika shtabining 7

yo'nalish bo'yicha ishchi guruhi tuzildi. Ularga targ'ibot guruhlari faoliyatini tashkil etish va muvofiqlashtirish, targ'ibot materiallarini tayyorlash va yetkazish, oliy ta'lim muassasalari tomonidan mahallalarda targ'ibot ishlarini tizimli olib borish kabi vazifalar belgilab berildi. Buning uchun chet el investitsiyalarini jalb qilish, yirik transmilliy korporatsiyalar bozoriga kirish, mahalliy korxonalarni global qiymat zanjirini shakllantirish jarayoniga jalb qilish kerak bo'ladi.

Boshqaruv shakli va bo'ysunish shaklidan qat'iy nazar ma'lum mintaqada joylashgan hamma korhona va tashkilotlar er, o'rmon va suv resurslaridan foydalanish, tabiat muhofazasi, sanitariya, yonqinga harshi, ququqiy, ijtimoiy, maishiy me'yor qoidalari masalalari bo'yicha maqalliy boshqaruv organlari raqobati ostida bo'ladi. Hududiy boshqaruv organlari shu hududda joylashgan barcha korxonalar tomonidan amalga oshiriladigan uy va ijtimoiy-madaniy qurilish, maqalliy yo'llar qurilishi, halq iste'moli mollari va oziq-ovqat ishlab chiqarish ustidan nazorat olib boriladi. Mintaqa darajada tartibga solishning ob'ektlari quyidagilar hisoblanadi: davlat mulkini hususiyalashtirish jarayoni, aholi va korhonalarni soliqqa tortish, maqalliy byudjetlarni shakllanishi, aholining ijtimoiy himoyasi va boshqalar. Mintaqaviy iqtisodiyotning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- 1) O'zbekiston Respublikasida yagona iqtisodiy hududni yaratish.
- 2) Mintaqalar iqtisodiy imkoniyatlaridan qat'iy nazar yagona minimal ijtimoiy standart va aholini ijtimoiy himoyalashini ta'minlash;
- 3) Mintaqalarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish sharoitlarni tenglashtirish;
- 4) Mintaqalarni kompleks ekologik muhofazalash;
- 5) Juda muhim strategik ahamiyatga ega bo'lgan mintaqalarni ustuvor rivojlantirish;
- 6) Mintaqalarning tabiiy-iqlim xususiyatlaridan maksimal foydalanish;
- 7) Maqalliy o'z-o'zini boshqarishni shakllantirish va kafolatlarni ta'minlash.

Hududlarning moliyaviy-iqtisodiy salohiyatidan foydalanish samaradorligini oshirish jarayonining ko'p qirraliligi, murakkabligi, shuningdek, shubhasiz ahamiyati potentsialni tizimli yondashish nuqtai nazaridan tahlil qilishga qaratilgan tadqiqotlarni amalga oshirish hozirgi kunning dolzarb masalasi hisoblanadi. Bu potentsial ravishda mahalliy bozor hisoblanib, ularning manfaatlari va istaklarini anglab yetish ko'p jihatdan moliyaviy-iqtisodiy muhitni rivojlantirish yoki tarmoq sarmoya dasturlari va hatto muayyan sarmoya loyihalarini shakllantirish masalalaridan amaliyotda oqilona foydalanish kerak bo'ladi. Sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni prognoz qilish uchun birinchi navbatda sanoat tarkibi va uning asosiy ko'rsatkichlarining moqiyatini tushunib olishimiz lozim. Sanoat tarmoqlari tarkibi mamlakatning rivojlanish darajasiga ko'ra oshib boradi. Mamlakat qanchalik industrial rivojlangan bo'lsa, mamlakatdagi sanoat tarmoqlari izchil rivojlanib boradi va bir sanoat tarmog'i boshqa qo'shni tarmoqni rivojlanishiga qulay sharoit yaratib beradi. Masalan, rangli metallurgiya sanoatini rivojlanishida, kimyo sanoatining ta'siri sezilarli va kimyo sanoati rivojlanishi metallurgiya sanoatida rangli metall resurslaridan foydalanish samaradorligi yuqori bo'ladi. Shuning uchun ham sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni prognoz qilishda sanoatning qaysi tarmog'i kengayadi va aksincha qaysi tarmog'ida qisharish bo'lishini hisobga olish muhimdir. Mintaqa hozirgi vaqtda uni tashkil etuvchi murakkab elementlardan tashkil topgan tizim hisoblanadi.

Mintaqa mas'uliyatining kuchayishi davlat hokimiyati organlarining vakolatlarini markazlashtirmaslik natijasi bo'lib, uning moliyaviy-iqtisodiy imkoniyatlaridan foydalanish samaradorligini oshirishga qaratilgan mintaqa sub'ektlarining o'zaro hamkorligini boshqarish metodologiyasini ishlab chiqish hozirgi kunda ob'yektiv zaruriyat hisoblanib, bozor munosabatlarining shakllanishi hududlarni rivojlantirishda ijtimoiy-iqtisodiy nosimmetriklikning kuchayishiga va mintaqaviy moliya siyosatini muvozanatli olib borish zaruriyatiga olib keldi.

### References:

1. F Qodirov. Aholiga tibbiy xizmatlar ko'rsatishning rivojlanishini iqtisodiy-matematik modellashtirish. Scienceweb academic papers collection . 2023/1/1.
2. F Qodirov. Zamonaviy to'lov tizimlari tahlili va elektron pul birliklari. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1.
3. Farrux Qodirov. Zamonaviy trenajyor va simulyatsiya qiluvchi dasturlarning hozirgi kundagi ahamiyati. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
4. Farrux Qodirov. BUSINESS INNOVATION MODEL OF INCOME AND COSTS FROM THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
5. Farrux Qodirov. ECONOMIC-MATHEMATICAL MODELING OF THE DEVELOPMENT OF THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
6. Farrux Qodirov. THE PLACE OF ECONOMETRICAL MODELING OF HEALTHCARE QUALITY IMPROVEMENT IN THE DIGITAL ECONOMY. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
7. Farrux Qodirov. DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL SYSTEM OF MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES. Scienceweb academic papers collection. 2023/1/1
8. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "CREATION OF ELECTRONIC MEDICAL BASE WITH THE HELP OF SOFTWARE PACKAGES FOR MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." *Conferencea* (2022): 128-130.
9. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "IMPORTANCE OF KASH-HEALTH WEB PORTAL IN THE DEVELOPMENT OF MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." *Conferencea* (2022): 80-83.
10. Qodirov, Farrux. "THE ROLE OF ICT IN THE DEVELOPMENT OF HEALTH SERVICES." *RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONIGA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHDA MA'LUMOTLARNI HIMOYALASH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI MA'RUZALAR TO'PLAMI* (2022).
11. Фаррух Қодиров. Аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасининг моделлаштиришни тизимли имитация қилиш. *Biznes-Эксперт*. Том 173. Номер №5. Страницы 102-106. Дата публикации 2022.
12. Farrux, Qodirov. "Foreign experience in the development of medical services to the population." *Хоразм Маъмун академияси* (2022).

13. ҚОДИРОВ, Фаррух. "АҲОЛИГА СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШИ ТАҲЛИЛИ." *AGRO ILM* (2022).
14. Qodirov, Farrux. "VEKTOR VA SKALYAR MAYDONLAR. GRADIYENT VA YO'NALISH BO'YICHA HOSILA. DIVERGENSIYA VA ROTOR. SATH CHIZIQLARI. GRADIYENT MAYDONLAR. OQIMLAR." *Analytical Journal of Education and Development* (2022).
15. Qodirov, Farrux. "FURYE QATORI FUNKSIYALARNI FURYE QATORIGA YOYISH." *МАТЕМАТИК ФИЗИКА ВА МАТЕМАТИК МОДЕЛЛАШТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ* Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами (2021).
16. Qodirov, Farrux. "MASOFAVIY TA'LIMDA MOODLE. TUITKF. UZ PLATFORMASINING O'RNI VA AHAMIYATI." *ИЖТИМОЙ СОҶАЛАРНИ РАҚАМЛАШТИРИШДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНИ МАЪРУЗАЛАР Тўплами* (2020).
17. Qodirov, Farrux. "RASPBERRY PI QURILMASINING TEXNIK XUSUSIYATLARI VA UNING IMKONIYATLARI." *ИЖТИМОЙ СОҶАЛАРНИ РАҚАМЛАШТИРИШДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНИ МАЪРУЗАЛАР Тўплами* (2020).
18. Qodirov, Farrux. "PROTECTING WEBSITES FROM VARIOUS ATTACKS." *АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ШАРОИТИДА ИННОВАЦИЯЛАР* мавзусидаги Республика илмий-амалий анжуман МАЪРУЗАЛАР ТУПЛАМИ (2019).
19. Кодиров, Ф. "PROTSESS RAZRABOTKI IGROVOGO DVIJKA UNITY." *Scienceweb academic papers collection* (2019).
20. Қодиров, Фаррух. "ПРОЦЕСС РАЗРАБОТКИ ИГРОВОГО ДВИЖКА UNITY." *АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ШАРОИТИДА ИННОВАЦИЯЛАР* мавзусидаги Республика илмий-амалий анжуман МАЪРУЗАЛАР ТУПЛАМИ (2019).
21. Qodirov, Farrux. "" AQLLI UY" TIZIMINING IMKONIYATLARI." *Scienceweb academic papers collection* (2019).
22. Qodirov, Farrux. "DESCRIPTION AND PERFORMANCE OF THE PROGRAM 3D MAX STUDIO." *АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ШАРОИТИДА ИННОВАЦИЯЛАР* мавзусидаги Республика илмий-амалий анжуман МАЪРУЗАЛАР ТУПЛАМИ (2019).
23. Qodirov, Farrux. "GPON TECHNOLOGIYASI-OPTIK KIRISH TARMOG'I." *АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ* мавзусидаги Республика илмий-амалий анжуман МАЪРУЗАЛАР Тўплами (2018)
24. Qodirov, Farrux, and Xudayar Muhitdinov. "Features that increase efficiency in the provision of medical services and factors affecting them." *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali* 2.7 (2022): 192-199.
25. Muxitdinov, Madina Bozorova Xudayar, and Farrux Qodirov. "THE ROLE AND IMPORTANCE OF TELEMEDICINE IN THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION." *International Conference on Information Science and Communications*

*Technologies ICISCT. Vol. 4. 2022.*

26. Farrux Qodirov / Econometric modeling of medical services in the territories / International Conference on Information Science and Communications Technologies ICISCT 2022 Applications, Trends and Opportunities 28th, 29th and 30th of September 2022, Tashkent, Uzbekistan.

27. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "CREATION OF ELECTRONIC MEDICAL BASE WITH THE HELP OF SOFTWARE PACKAGES FOR MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." Conferencea (2022): 128-130.

28. Ergash o'g'li, Qodirov Farrux. "IMPORTANCE OF KASH-HEALTH WEB PORTAL IN THE DEVELOPMENT OF MEDICAL SERVICES IN THE REGIONS." Conferencea (2022): 80-83.

29. Qodirov, F. E., J. U. Abdirasulov, and J. E. Nematov. "FORMING GOVERNMENT AGENCY WEBSITES WITH WORDPRESS CONTENT MANAGEMENT SYSTEM." Инновации в технологиях и образовании. 2019.

30. Kodigo, F. E., and J. E. Nematov. "BASIC TECHNOLOGY AND SERVICE MANAGEMENTMULTISERVICE NETWORKS." Инновации в технологиях и образовании. 2019.